

Till: Myndigheten för samhällsskydd
och beredskap
Epost: registrator@msb.se

Datum: 2021.03.09

Ärendenummer: MSB 2021-01459

Remiss avseende strategi för försörjningsberedskap med inriktning på privat-offentlig samverkan

SveMin (Föreningen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige) är den nationella branschföreningen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. Antalet medlemsföretag uppgår till ett drygt 50-tal. Medlemsverksamheterna förekommer i hela landet, varav metallgruvorna huvudsakligen är lokaliserade till norra Sverige och Bergslagen. Cement- och kalkindustrin är i huvudsak koncentrerad till södra Sverige. Även gruvteknikföretag ingår i SveMin, varav flertalet har betydande närvaro på den globala marknaden.

Svemins huvudsakliga synpunkter

- En strategi för försörjningsberedskap bör analysera och omhänderta de utmaningar som EU-kommissionen belyser i sitt meddelande om kritiska råvaror¹, inte minst för att säkerställa resilienta industriella värdekedjor i ett beredskapsperspektiv.
- Kritiska råvarors betydelse för säkerhetspolitik och för internationella påtryckningar behöver belysas och åtgärder föreslås.
- Beroenden av internationella flöden av råvaror behöver analyseras samt eventuellt behov av beredskapslager för särskilt viktiga kritiska råvaror identifieras samt hur ökad utvinning inom Sverige kan stimuleras.
- Sveriges har potential för utvinning av mer än hälften av de metaller som identifierats som kritiska för EU². Behovet av att kartläggande insatser gällande kritiska råvaror samt identifiering av särskilda områden som kan identifieras som riksintressen för värdefulla ämnen och material i ett beredskapsperspektiv behöver analyseras. Det kan även finnas ett behov av att klargöra om det kriterier som Sveriges geologiska undersökning använder sig av idag gällande riksintresse värdefulla ämnen och material är tillräckliga eller behöver modifieras. Det kan även finnas ett behov av att klargöra hur dessa riksintresseområden ska viktas gentemot andra motstående intressen.
- Skapa incitament för prospektering i Sverige. Många av de metaller och mineral som vi idag inte producerar och som därför blir extra problematiska vid en krissituation, är beroende av privata investeringar och kunskap från internationella företag då erfarenhet nationellt saknas.

¹ European Commission 2020. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS - Critical Raw Materials Resilience: Charting a Path towards greater Security and Sustainability. COM(2020) 474 final

² SGU 2018. Kartläggning av innovationskritiska metaller och mineral RR 2018:05.
<http://resource.sgu.se/produkter/regeringsrapporter/2018/RR1805.pdf>

- ◆ Särskilda insatser gällande forskning och innovation kommer att krävas i det fall Sverige ska kunna utvinna metaller som tidigare inte har brutits i Sverige och därmed kunskap om utvinningsprocesser saknas. Detta kan ses som en förmågehöjande åtgärd. Särskilda satsningar inom forskning- och innovation och strategiska partnerskap har formerats mellan USA, Australien och Kanada. Det kan vara centralt för Sverige, med hög potential för utvinning av kritiska råvaror, att identifiera vilken svensk förmåga av varu- och tjänsteproduktion som i detta sammanhang är kritisk för andra länder. Sveriges förmåga att leverera råvaror till andra länder kan utgöra en garanti för att säkerställa de leveranser som vi själva kommer att vara beroende utav.
- ◆ Utöver ovanstående punkter stödjer Svemin Svenskt Näringslivs remissyttrande i detta ärende.

Utmaningar att säkerställa försörjningstrygghet av metaller

Den 3 september 2020 presenterade EU-kommissionen meddelandet *Resiliens för råvaror av avgörande betydelse*¹. I meddelandet presenterar kommissionen en ny uppdaterad förteckning över 30 kritiska råvaror som är essentiella för EU:s tillväxt och som är förknippade med hög försörjningsrisk. EU-kommissionen har identifierat att det idag finns stora utmaningar med att säkerställa råvaror för att skapa resilienta värdekedjor för EU:s industriella ekosystem.

Merparten av de metaller som EU-kommissionen identifierat som kritiska produceras endast i ett fåtal länder med oftast svag politisk styrning eller rättssäkerhet, eller länder som kan utnyttja sin ledande position för politisk påtryckning med exportrestriktioner vilket kan leda till oväntade störningar i utbud.

Kina står för cirka 70 procent av världsproduktionen av de metaller som EU-kommissionen identifierar som kritiska råvaror. Kina har tidigare utnyttjat sin ledande position med införande av exportrestriktioner för bland annat sällsynta jordartsmetaller. Under senare år har Kina haft som strategi att klättra upp i värdekedjor genom att öka förädlingsvärdet på de varor de exporterar, bland annat varor baserade på sällsynta jordartsmetaller³. Ett tätt samarbete mellan industri och forskning, i kombination med massiv statlig finansiering, har varit nyckeln i detta arbete. Den pågående utvecklingen utmanar inte bara europeisk tillverkningsindustri, utan ses även som en risk för europeisk försvarsindustri som är beroende av kritiska metaller. Import av komponenter som är svåra att kontrollera kan även äventyra informationssäkerhet.

EU-kommissionens arbete gällande kritiska råvaror har tidigare varit inriktat på ekonomin som helhet, men nu ser man också ett behov av ett särskilt fokus på vissa sektorer, såsom försvar och rymd, baserat på att dessa sektorer är strategiska för EU:s säkerhet, samtidigt som deras användning av råvaror är liten i förhållande till andra sektorer, och man därför inte har någon möjlighet att påverka marknaden genom sin köpkraft.

USA har ingått i strategiska samarbeten med bland annat Kanada och Australien gällande kritiska mineral. Samarbetet syftar till att främja ländernas ömsesidiga intresse för att få till stånd leveranskedjor för de kritiska mineral som behövs för flyget och försvaret, ren teknik liksom andra tillverkningssektorer. Kanada är den största leverantören av flera av de metaller som USA pekat ut som kritiska. Handlingsplanen "Canada–US Joint Action Plan on Critical Minerals Collaboration" syftar också till att förbättra informationsutbytet gällande mineralresurser och uppskattade potentialer, liksom samarbetet i multilaterala forum och med andra länder. USAs avtal med Australien är enligt länderna centrerat kring forskning och innovation inklusive kartläggning av kritiska mineraltillgångar och utvinningstekniker.

³ Tillväxtanalys Rapport 2017:03. Innovationskritiska metaller och mineral från brytning till produkt – hur kan staten stödja utvecklingen?

Gemensamt för dessa insatser är att länderna har identifierat ett behov av att säkerställa framtida tillgång till kritiska råvaror och att stora forskningsinsatser kommer att behövas för att möjliggöra utvinning och vidareförädling av metallerna. Med insatserna vill länderna minska sitt importberoende från Kina för att minska politisk- och ekonomisk risk.

Med anledning av ovan bör en strategi för försörjningsberedskap analysera och omhänderta de utmaningar som EU-kommissionen belyser i sitt meddelande om kritiska råvaror⁴, inte minst för att säkerställa resilienta industriella värdekedjor i ett beredskapsperspektiv. Samtidigt bör kritiska råvarors betydelse för säkerhetspolitik och för internationella påtryckningar belysas och eventuella åtgärder föreslås. För de metaller som är av särskild vikt för Sverige bör beroenden av internationella flöden av råvaror analyseras. Det bör utrönas om behov av beredskapslager för särskilt viktiga kritiska råvaror föreligger. Samtidigt bör Sveriges potential att utvinna fler metaller undersökas (se nedan), men på grund av ledtider för öppnande av ny gruvverksamhet och utveckling av ny teknik för utvinning av nya metaller från primära källor och genom återvinning kan behov av lager på kort- och lång sikt behöva analyseras.

Sverige som gruvland och som potentiell råvaruförsörjare för metaller som identifierats som kritiska råvaror

Identifiering av kritiska metaller för Sverige och kartläggning av Sveriges potential att utvinna dessa

Sverige ses som ett av EUs viktigaste gruvnationer. Sveriges har potential för utvinning av mer än hälften av de metaller som identifierats som kritiska för EU⁵. Trots att de geologiska förutsättningarna i landet är mycket goda, finns en lång rad metaller och mineral som idag inte produceras i Sverige. Sverige är idag bara självförsörjande på ett mindre antal. SGU publicerade 2014 en översikt som då visade att ett 20-tal metaller och mineral då var att betrakta som kritiska för Sverige⁶. När det gäller EUs försörjningsgrad är situationen än värre. Detta gäller såväl järn och koppar (importbehov 74 resp. 82 procent), såsom de metaller som EU identifierat som kritiska råvaror.

I ett beredskapsperspektiv kan det finnas ett behov av att kontinuerligt uppdatera vilka metaller som är av särskild vikt för Sveriges försörjningstrygghet. Behov av kartläggande insatser från Sveriges geologiska undersökning samt incitament för prospektering kan övervägas. Många av de metaller och mineral som vi idag inte producerar, och som därför blir extra problematiska vid en krissituation, är beroende av privata investeringar och kunskap från internationella företag då erfarenhet nationellt saknas.

⁴ European Commission 2020. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS - Critical Raw Materials Resilience: Charting a Path towards greater Security and Sustainability. COM(2020) 474 final

⁵ SGU 2018. Kartläggning av innovationskritiska metaller och mineral RR 2018:05.
<http://resource.sgu.se/produkter/regeringsrapporter/2018/RR1805.pdf>

⁶ SGU 2014. Redovisning av regeringsuppdrag. Uppdrag att utföra en kartläggning och analys av utvinnings- och återvinningspotential för svenska metall- och mineraltillgångar.
<http://resource.sgu.se/produkter/regeringsrapporter/utvinnings-och-atervinningspotential-metaller-mineral-2014.pdf>

Behov av att analysera gällande kriterier för utpekande av riksintresse för värdefulla ämnen och material

Sveriges geologiska undersökning utser riksintressen för värdefulla ämnen och material. Det kan vara av intresse att analysera om de kriterier som idag används för att peka ut riksintressen för värdefulla ämnen och material är tillräckliga i ett beredskapsperspektiv eller om modifiering av kriterier kan komma att krävas. Det kan även finnas ett behov av att se över hur dessa riksintresseområden ska viktas gentemot andra motstående intressen.

Riksintresse värdefulla ämnen och material

SGUs nuvarande kriterier för utpekande av riksintresse enl. 3 kap. 7 § andra stycket miljöbalken

- Ämnet eller materialet har stor betydelse för samhällets behov, och
- Ämnet eller materialet har särskilt värdefulla egenskaper, och
- Området innehållande fyndigheten av ämnet eller materialet är väl avgränsat, undersökt och dokumenterat.

Alla ovanstående kriterier ska vara uppfyllda för att en fyndighet ska kunna pekas ut som riksintresse

SGUs tidigare kriterier för riksintresse för värdefulla ämnen och material (Uk1-Uk5)

Vid bedömning av fyndighetens lämplighet har följande urvalskriterier (UK) används:

Uk1 – har från försörjningsberedskapssynpunkt stor betydelse för landet

Uk2 – är väldokumenterad

Uk3 – uppfyller speciella krav på materialegenskaper

Uk4 – förekommer i begränsad omfattning men är dock så stor att den även på lång sikt kan försörja hela eller en del av landets med material

Uk5 – har betydelse för landets försörjning i ett avspärrningsläge

Behov av att analysera vilka förmågehöjande åtgärder som krävs gällande forskning och innovation samt anläggningar för utvinning av kritiska metaller från primära och sekundära källor

Särskilda insatser gällande forskning och innovation kommer att krävas i det fall Sverige ska kunna utvinna metaller som tidigare inte har brutits i Sverige och därmed kunskap om utvinningsprocesser saknas. Detta kan ses som en förmågehöjande åtgärd. Det pågår redan idag särskilda satsningar inom företagssektorn för utvinning av exempelvis sällsynta jordartsmetaller och fosfor från avfallsströmmen från LKABs järnmalmsutvinning⁷. Dock har exempelvis den så

⁷ <https://www.lkab.com/sv/om-lkab/teknik-och-processutveckling/forskningssamarbeten/reemap--dagens-avfall-blir-morgondagens-resurser/>

kallade Alunskifferutredningen⁸ identifierat att det finns ett stort kunskapsgap när det gäller utvinning av innovationskritiska metaller i Sverige och att det föreligger ett finansieringsbehov för att stödja uppbyggnad av kompetens inom området.

Särskilda satsningar inom forskning- och innovation och strategiska partnerskap har formerats mellan USA, Australien och Kanada. Det kan vara centralt för Sverige, med hög potential för utvinning av kritiska råvaror, att identifiera vilken svensk förmåga av varu- och tjänsteproduktion som i detta sammanhang är kritisk för andra länder. Sveriges förmåga att leverera råvaror till andra länder kan utgöra en garanti för att säkerställa de leveranser som vi själva kommer att vara beroende utav.

Stockholm, datum som ovan.

Maria Sunér
VD Svemin

Katarina P. Nilsson
Handläggare Forskning och innovation, Svemin

⁸ Utvinning ur alunskiffer – Kunskapssammanställning om miljörisker och förslag till skärpning av regelverket. SOU 2020:71.